Аддзел адукацыі Маладзечанскага райвыканкама
Дзяржаўная ўстанова адукацыі “Хажоўская сярэдняя школа”

Таямніцы старога падмурка

Кіраўнік:
Савіцкая Жанна Адамаўна
настаўнік гісторыі

ааг. Хажова, 2013

Змест

Уводзіны…………………………………………………………………...3-4
Глава I………………………………………..……………………………...4-7
1.1. Гісторыя будаўніцтва касцёла…………………….……………….......4
1.2. Як выглядаў храм…………………………….………………………..5
1.3. Лёс будынка…………………………………….……………………...5
Глава II………………………………………………….………………......7
Матэрыялы і метады даследавання………..……………….……………..7
Глава III……………………………….…………….…………………….8
Вынікі даследаванняў……………………………….……………………..8
Заключэнне………………………………………………………………10
Выкарыстаныя крыніцы………………………………………………11
Дадатак: 12

Уводзіны

Мяне заўсёды цікавіла мінулае роднай вёскі. Асаблівы інтарэс выклікаюць у мяне старыя руіны будынкаў, якія ўражваюць сваёй загадкавай і таямнічай прыгажосцю.

Пагэтаму мяне зацікавіў падмурак на ўзвышшы каля дарогі пры ўездзе ў вёску. Пасярод стаіць высокі драўляны крыж. Непадалёку ад яго бачны каменныя пліты, напалову ўросшыя ў зямлю. Магчыма, гэта захараненні, бо на заімшэлых камянях праглядваюцца нейкія надпісы. А падмурак, магчыма, належаў храму, бо з гісторыі вёскі Хажова я даведаўся, што ў далёкім мінулым тут дзейнічала 5 храмаў: каталіцкі, праваслаўны, уніяцкі, мусульманскі і яўрэйская сінагога.

Асновай для спробы навукова асэнсаваць гісторыю разбуранага храма ў нашай вёсцы стала Палажэнне аб акцыі “Жыву ў Беларусі і тым ганаруся” у рамках трэцяга этапа “Таямніцы малой радзімы”, прынятае ў 2012 годзе. Галоўная задача Палажэння – “усебакова вывучыць сваю малую радзіму, адраджаць рэгіянальныя культурныя традыцыі і звычаі, захоўваць гісторыка – культурную і прыродную спадчыну сваёй малой радзімы”. Гэта супала з нашым разуменнем вывучэння свайго роднага краю. [13, с.2]

Я вырашыў падрабязней вывучыць *пытанні*:

- Што гэта за будынак тут стаяў?
- Якая яго гісторыя?
- Хто і калі яго пабудаваў?
- Чаму ён быў разбураны?

Актуальнасць. Мы шануем памяць продкаў. Не павінна губляцца сувязь з мінулым нашай малой Радзімы. Для гэтага мы даследуем і аднаўляем у памяці страчаныя гісторыка – краязнаўчыя помнікі сваёй мясцовасці.

Мэта работы: Выявіць ролю былога будынка ў жыцці вяскоўцаў, высветліць прычыны яго разбурэння.

Задачы:

- выявіць і даследаваць былы будынак;
- вызначыць значнасць будынка для жыцця людзей;
- правесці апытванне і анкеціраванне з мэтай выяўлення значэння будынка;
- сабраць шматлікія інфармацыйныя звесткі;
- апісаць гісторыю даследуемага аспекта;
- абагульніць і звязаць у адзінае цэлае сабраны матэрыял, што дазволіла б прасачыць цікавую гісторыю роднага краю;

- адшукаць дадатковыя гістарычныя дадзеныя з гісторыі сваёй вёскі і выкарыстоўваць як дадатковы матэрыял пры вывучэнні звестак школьнага падручніка.

Аб'ект ***даследавання***: стары падмурак.

Прадмет ***даследавання***: краязнаўства.

Гіпотэза: Прадвызначым, што магчыма на месцы старога падмурка стаяў у мінулым каталіцкі храм.

Метады ***даследавання***:

- збор і аналіз інфармацыі па дадзенай тэме;
- праца з архівамі;
- праца з дакументамі музея;
- сацыяльны апрос;
- гутарка з мясцовымі жыхарамі;
- інтэрв'ю;
- назіранне;
- апісанне.

Практычная значнасць даследавання: мала хто не пагадзіцца з тым, што вучань, які дакранаецца да заімшэлых камянёў старога падмурка і даследуе гісторыю храма, які на ім стаяў, будзе зусім па іншаму ставіцца да гісторыі сваёй Радзімы і да гістарычных ведаў.

Глава I

1.1. Гісторыя будаўніцтва касцёла

Правёўшы розныя даследаванні і вывучыўшы адпаведную літаратуру, я даведаўся, што на месцы старога падмурка быў будынак, які з'яўляўся касцёлам.

Касцёл (castellum), невялікая крэпасць, польская і беларуская назва рымска – каталіцкага храма. Паводле царкоўнай дагматыкі касцёл з'яўляецца домам Бога і месцам малітвы. [12, ст.160]

Калі ехаць з вёскі Мойсічы ў вёску Хажова, то, уязджаючы ў яе, з левага боку, каля дарогі, на высокім жывапісным узгорку, можна ўбачыць падмуркі будынка. Даследчык адразу адзначыць, што месца пад пабудову было выбрана вельмі здатнае і прывабнае. Узгорак сярод адносна роўнай і плоскай мясцовасці, дзе быў пабудаваны касцёл, пануе над наваколіцай. (Дадатак 1)

Я даведаўся, што касцёл быў заснаваны ў 1489 г дзедзіцам Хажова Алёхнам Судзімонтавічам, канцлерам літоўскім. Храму быў дадзены тытул

Святога Антонія Падуанскага. Але будынак касцёла некалькі разоў перабудоўваўся, так як із-за эпідэмій і войнаў прыходзіў у заняпад.

У 1540 годзе віленскі епіскап Павел Гальшанскі пабудаваў тут новы касцёл. У 1622 г новы будынак быў узведзены ксяндзом Валянцінам Завадскім, а у 1733 годзе – ксяндзом Стэфанам Вайкоўскім. У 1746 г касцёл Святога Антонія быў значна рэканструяваны і павялічаны ў памерах. У 1869г святыня была перабудавана ў праваслаўную царкву. У 1918 г касцёл быў вернуты католікам. [14, с.4]

1.2. Як выглядаў храм

Што ж уяўляў сабою будынак касцёла? Дакладных фотаздымкаў (Дадатак 1), на жаль, не захавалася, але са слоў старажылаў сяла і адпаведнай літаратуры я даведаўся, што храм быў драўляны, на каменным падмурку, збудаванне з трохграннай апсідай, завершанае пасярэдзіне капулай большай, а па канцах дзвюма капулкамі маленькімі.

Закрыстыя была зроблена за галоўным алтаром за асобным уваходам. Было шэсць вокнаў з бакоў фасаду касцёла і два акны ў закрыстыі.

Будынак святыні меў 20 аршынаў у даўжыню і 12 у шырыню. Касцёл упрыгожвалі чатыры двух’ярусныя алтары і вялікі “на оптыцы маляваны” з абразом Маці Божай Чанстахоўскай і алтары Святога Антонія Падуанскага, Святога Ізыдора, Святога Тадэвуша.

Асобна стаяла драўляная, на тры ярусы, пакрытая гонтай, з купалком наверсе, званіца, узведзеная на сродкі Тадэвуша Агінскага, ваяводы Трокскага, пры людской дапамозе.

Пры касцёле дзейнічалі альтарыя, брацтва Святога Ізыдора, шпіталь і школа пад апекай манахаў – трынітарыяў з Маладзечна. [14, с.4]

З успамінаў старажылаў сяла мы даведаліся, што, дзесьці стагоддзе назад, гару, пры ўездзе ў Хажова, дзе сёння стаіць драўляны крыж, называлі ў народзе “Ксяндзовай”. А ў 1911 годзе здарылася пабываць у Хажове ў ксяндзовай хаце Якубу Коласу. Ён наведаў настаўніцу – рэвалюцыянерку Лізавету Андрэеўну Карніловіч, якая была дачкой мясцовага настаяцеля царквы, бо ў той час касцёл быў ператвораны ў праваслаўны храм. Аб гэтым нават пісаў Г.А. Кахановскі ў сваёй кнізе “Повязь часоў”. [7, с.68]

1.3. Лёс будынка

У пачатку 1947 г мясцовыя ўлады адабралі тры будынкі, якія належалі касцёлу: у плябаніі размясцілі пошту, пасялілі настаўнікаў школы і іншых

жыхароў, адзін будынак спалілі на дровы. У гэтым жа годзе ксёндз Пётр Пятровіч Пупін, чалавек высокай эрудыцыі (валодаў нямецкай, французскай, польскай, літоўскай мовамі), які карыстаўся вялікай павагай у насельніцтва, быў арыштаваны і асуджаны, а касцёл закрылі. У 1949 г у ім зрабілі калгасны склад.

У 1955 г ксяндза П.П. Пупіна адпусцілі, але зарэгістравалі пробашчам Рубяжэвіцкай парафіі, а Хажоўскі касцёл у 1956 г увогуле разабралі. Захаваліся толькі падмуркі касцёла (па якіх зроблена рэканструкцыя плана). На гэтым месцы сёння ўстаноўлены і асвечаны высокі драўляны крыж. [14, с.4]

Вось такім, магчыма, і быў наш касцёл. У памяць аб ім засталіся аповеды, легенды людской памяці і руіны, што жывым дакорам стаяць каля дарогі.

Карацей кажучы, тыповая постсавецкая прастора. Звернемся да навуковага тлумачэння гэтай з'явы ў гісторыі каталіцкай канфесіі.

У 1920-30-х гадах у краіне шырокі размах набыла антырэлігійная прапаганда. Пачаліся масавыя арышты духавенства, якія суправаджаліся закрыццём храмаў. У заходніх абласцях Беларусі, пасля далучэння іх да БССР (1939г), адбывалася саветызацыя. Але не заўсёды ўлічваліся мясцовыя асаблівасці культурна – нацыянальнага і рэлігійнага жыцця, знішчаліся помнікі, ажыццяўляліся ганенні супраць веруючых. [2, с.32]

Такія ж падзеі адбываліся і ў нашай вёсцы.

Пасля Другой сусветнай вайны ўзмацніліся меры па абмежаванні дзейнасці каталіцкага духавенства. Свяшчэннікам было забаронена ездзіць па населеных пунктах і праводзіць выхаваўчую работу сярод прыхажан. [8, с.73]

За 1959-1966 гг колькасць абшчын рымска-каталіцкай царквы паменшылася, былі зняты з рэгістрацыі 80 касцёлаў. [10, с.464]

З нашага даследавання вынікае, што ў 1947 годзе быў закрыты Хажоўскі касцёл, а ў 1956 годзе яго ўвогуле разабралі. [14, с.4]

Паваротным пунктам у становішчы рэлігіі і веруючых с СССР сталі 1986-1987 гг. Царква атрымала права свабоднай дзейнасці. У 1990-я гады нармалізацыя адносін дзяржавы да рэлігійных аб'яднанняў садзейнічала адраджэнню каталіцкай царквы. [8, с.125]

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь забяспечвае роўнасць перад законам усіх рэлігій і веравызнанняў (Артыкул 31). [6, с.10]

У 1992 годзе закон Рэспублікі Беларусь "Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях" аб'явіў свабоду рэлігійных аб'яднанняў. Закон асабліва адзначае ролю традыцыйна існуючых у Беларусі рэлігій, у тым ліку каталіцкай, якія ўнеслі значны ўклад у гістарычнае развіццё і станаўленне

духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа. Рымска – каталіцкая царква ў Беларусі з’яўляецца другой (пасля праваслаўнай) па колькасці веруючых і абшчын. [10, с.466]

Згодна з даннымі за 2008-2012 гг у Беларусі налічваецца звыш 450 каталіцкіх храмаў, яшчэ 35 знаходзяцца на стадыі будаўніцтва. [16]

Сёння адной з важных задач палітыкі дзяржавы з’яўляецца захаванне помнікаў айчыннай гісторыі і культуры. Вярхоўным Саветам Беларусі прыняты шэраг законаў, якія рэгулююць нарматыўна – прававыя адносіны ў сферы аховы гісторыка – культурнай спадчыны (“Аб ахове гісторыка – культурнай спадчыны”, 1992г). [1, с.17]

Згодна з артыкулам Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (Арт.54) мы павінны берагчы гісторыка – культурную, духоўную спадчыну нацыі і ў цэлым набытак краіны. [6, с.60]

Рэспубліка Беларусь кіруецца ў сваёй дзейнасці ў вобласці аховы культурнай спадчыны канвенцыямі і рэкамендацыямі ЮНЕСКА па ахове культурнай спадчыны.

У апошнія гады ў рэспубліцы праводзіцца мэтанакіраваная работа не толькі па выртанні гісторыка-культурнай спадчыны, але і па рэстаўрацыі помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гэта мы бачым на прыкладах Мірскага і Нясвіжскага замкава – паркавых комплексаў, Барысаваглебскай царквы ў Гродне, Благавешчанскай царквы ў Віцебску. [15, с.237]

Такім чынам, я мяркую, што мара нашых вясковых вернікаў – католікаў, якія складаюць 20% ад вернікаў сельскага Савета [Дадатак 5], аб аднаўленні касцёла ўвогуле магчыма.

Глава II
Матэрыялы і метады даследавання

2.1. Апыталі мясцовых жыхароў вёскі (Анкета – Дадатак №2), выявілі назначэнне будынка, узялі інтэрв’ю ў старажылаў сяла: Сысун Я.І.; Грышэль С.І., Кузіна Е.Я.

2.2. Вывучылі шматлікія спецыяльныя даведнікі і энцыклапедыі.

2.3. Вывучылі дакументы школьнага музея (Дадатак 3), сельскага савета (дадатак 5).

2.4. Наведалі дзяржаўны занальны архіў горада Маладзечна, даведаліся аб існаванні даступнай інфармацыі аб касцёле.

2.5. Выявілі неабходную інфармацыю аб касцёле ў старых мясцовых сродках масавай інфармацыі (дадатак 4).

2.6. Правялі аналіз шматлікіх інфармацыйных звестак аб каталіцкім храме з мэтай выяўлення значэння касцёла для жыцця людзей вёскі.

2.7. Складанне прапаноў для папулярызацыі краязнаўства сярод навучэнцаў.

Глава III
Вынікі даследаванняў

3.1. На аснове апытання пажылых мясцовых жыхароў вёскі мы ўстанавілі, што на месцы старога падмурка стаяў касцёл. (Анкета, Дадатак №2). З успамінаў 90-гадовай жыхаркі в. Хажова Я.І. Сысун мы даведаліся, што каталіцкі храм быў заснаваны ў канцы 15 стагоддзя, шмат разоў перабудоўваўся, быў закрыты і разбураны ў сярэдзіне 20 стагоддзя (Дадатак №3). Прааналізаваўшы адказы аднавяскоўцаў, мы зрабілі наступны вывад: Большасць вяскоўцаў ведаюць аб існаванні касцёла.

Вывад: на месцы падмурка дзейнічаў 5 стагоддзяў каталіцкі храм. Старажылы сяла, якія хадзілі на службу ў касцёл, успамінаюць яго з удзячнасцю. Вера і малітвы дапамагалі ім выжыць у цяжкія часы жыцця. Каталіцкія вернікі вельмі шкадуюць, што храм быў знішчаны. Нельга разбураць святыя, намоленыя людзьмі Божыя храмы. Разбураючы касцёлы і цэрквы, замкі і сядзібы людзі страчваюць сваю гісторыю, ператвараючы нас у людзей, якія не ведаюць і не шануюць сваё мінулае. Руіны касцёла – помнік нашаму бяспамяцтву. А колькі такіх помнікаў на Беларусі!

3.2. Нічога не знайшлі аб касцёле ў шматлікіх спецыяльных даведніках і энцыклапедыях. Нават выданне “Энцыклапедычны даведнік Каталіцкія Храмы Беларусі” пад аўтарствам А.М. Кулагіна абыходзіць касцёл маўчаннем. У гісторыка – дакументальнай хроніцы Маладзечанскага раёна (кнізе “Памяць”) толькі ўпамінаецца, што на тэрыторыі в. Хажова калісьці дзейнічаў каталіцкі храм.

Вывад: Каб атрымаць больш дасканалую інфармацыю аб касцёле неабходна звярнуцца ў Дзяржаўны занальны архіў г. Маладзечна.

3.3. У школьным музеі знойдзены ўспаміны старажылы в. Хажова Гана Іосіфа Васільевіча.

Вывад: У вёсцы Хажова з канца 15 стагоддзя дзейнічаў каталіцкі касцёл, які шмат разоў перабудовываўся, у апошні раз ў канцы 19 стагоддзя. Храм быў драўляны, на высокім каменным падмурку. Касцёл быў разбураны ў 1956 годзе.

3.4. У Дзяржаўным занальным архіве г. Маладзечна мы даведаліся, што ў яго фондах існуе гістарычны дакумент “Матэрыялы па гісторыі і геаграфіі Дісненскага і Віленскага ўездаў Віленскай губерніі” за 1896 год. У гэтым дакуменце ўпамінаецца пра Хажоўскі касцёл. Але ўсе вытрымкі былі зроблены на польскай мове. Работнікі архіва нам параілі звярнуцца да раённай газеты (“Маладзечанская газета”), так як у ёй быў змешчаны матэрыял пра касцёл.

Вывад: Намі выяўлена, што даступная інфармацыя аб Хажоўскім касцеле знаходзіцца ў мясцовай раённай газеце (“Маладзечанская газета”, №42, 28.05.2008г.). (Дадатак №4)

3.5. Разам з аднакласнікамі мы наведалі раённую бібліятэку. Мы ўважліва прагарталі падшыўку газеты за апошнія пяць гадоў і найшлі неабходны нам артыкул.

Вывад: намі выяўлена, што першы касцёл у Хажове быў заснаваны ў 1489 г канцлерам літоўскім Алёхнам Судзімонтавічам пад тытулам Святога Антонія Падуанскага. У сувязі з эпідэміямі і войнамі, якія прыводзілі касцёл у заняпад, храм адбудоўваўся і рэканструяваўся 5 разоў. Святыня знішчалася шведамі ў час Паўночнай вайны (1709-1710), французамі ў час Айчыннай вайны з Напалеонам (1812) і нарэшце мясцовымі ўладамі быў закрыты (1947), а потым увогуле разабраны (1956г.). Улічваючы, як праводзілася кіруючым рэжымам барацьба з рэлігіяй, магчыма, усё так і было. Касцёл быў разбураны ў гады савецкага атэізму.

3.6. Правёўшы апытанне вернікаў – католікаў нашай вёскі аб значэнні касцёла ў іх жыцці мы зрабілі наступны вывад.

Вывад: Прыхажане – католікі імкнуцца адрадзіць свой храм і цяпер. Вернікі вялікай вёскі Хажова вартыя таго, каб над ёй узвышаўся сучасны святы каталіцкі храм.

3.7. На аснове праведзеных мною даследаванняў я распрацаваў парады для вучняў нашай школы:

- даследуйце гісторыю сваёй роднай вёскі, гэта дапаможа вам лепш засвоіць гісторыю Айчыны;

- прыдумайце праект аднаўлення разбуранага касцёла, створанага нашымі продкамі;

- інфармуйце аднавяскоўцаў пра страчаны храм, каб пераканаць у неабходнасці знайсці сродкі для яго аднаўлення, каб гэтым спрыяць паляпшэнню жыцця людзей у роднай вёсцы;

- займайцеся краязнаўствам, яшчэ шмат “белых плям” у гісторыі нашага краю, вы маеце магчымасць стаць вядомымі;

- актыўна ўдзельнічайце ў вандроўках, экскурсіях, пашуковых мерапрыемствах, краязнаўчых конкурсах – гэта садзейнічае павышэнню пазнавальнай цікавасці да вывучэння роднага краю.

Вынікі:

- На месцы старога падмурка стаяў касцёл.
- Старажылы сяла, якія хадзілі на службу ў касцёл, успамінаюць яго з удзячнасцю.
- Прыхажане – каталікі імкнуцца адрадзіць свой храм і цяпер.

Заключэнне

У рамках работы я даказаў, што неабходна кожнаму чалавеку ведаць і шанаваць сваё мінулае. Знаёмячыся з мінулым сваёй вёскі я даведаўся аб існаванні на яе тэрыторыі гістарычна – краязнаўчага аб'екта – касцёла Святога Антонія Падуанскага. На сучасным этапе трэба глыбей задумацца аб захаванні існуючых помнікаў нашага краю. Сёння і заўсёды павінен кожны чалавек даражыць сваёй спадчынай, гэта часціца нашай любімай Радзімы.

У выніку даследавання падцверджана *гіпотэза*: на месцы старога падмурка ў нашай вёсцы ў мінулым стаяў каталіцкі храм. Ён меў вялікае значэнне ў жыцці каталіцкіх вернікаў і з'яўляўся гісторыка – краязнаўчым помнікам. Яго нельга было разбураць. Мы павінны шанаваць сваё мінулае.

Работа мае практычную накіраванасць і можа быць выкарыстана пры вывучэнні тэм па гісторыі Беларусі, грамадазнаўству, беларускай літаратуры і ў мерапрыемствах пазакласнай работы. Цікавай будзе работа бацькам і дзецям, якія зацікаўлены ў тым, каб адрадзіць і памятаць свае карані.

У будучым мы паспрабуем заняцца складаннем праекта аднаўлення разбуранага касцёла. Нам хочацца пры ўездзе ў вёску бачыць цудоўны храм, а не азірацца на руіны святыні – помнік нашаму бяспамяцтву.

Выкарыстаныя крыніцы

1. Абламскі, В.Я. Ахова і рэстаўрацыя помнікаў гісторыка – культурнай спадчыны // Беларуская культура сёння. – М., 2004

2. Актуальныя пытанні гісторыі Беларусі. Зборнік артыкулаў. – Мн., 1992

3. Архіў Хажоўскага сельскага савета. Дакументы

4. Головко, О. Дорогой исследований / О. Головко // Учитель. – 2003. – №1. – с. 7-9

5. Деринский, А.В. Краеведение: пособие для учителя / А.В. Деринский. – М.: Просвещение, 1987. – 158с

6. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь ад 15 сакавіка 1994 года (са змян. і дап. прынятымі на рэспубліканскіх рэферэндумах 24 лістапада 1996г і 17 кастрычніка 2004) / Мн., 2006

7. Каханоўскі, Г.А. Повязь часоў / Г.А. Каханоўскі. – Мн.: Полымя, 1985. – 112с

8. Мартос, А. Беларусь в исторической государственной и церковной жизни / А. Мартос. – М., 1990

9. Памяць: Маладзечанскі раён: Гісторыка – дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі / Мн: Бел. Эн., 2002

10.Пашков, Г.П. Республика Беларусь:Энцыклопедия в 6 томах. Том 1 / Г.П. Пашков и другие. – Мн.: Бел.Эн., 2005

12.Пашкоў, Г.П. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі ў 6 тамах. Том 4 / Г.П. Пашкоў і іншыя. – Мн.:Бел. Эн., 1997. – 432 с.: іл.

13.Пісьмо Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 13.02.2012 № 12-01-12/480дс

14.Світо, Ф. З гісторыі касцёла Святога Антонія Падуанскага ў вёсцы Хажова / Ф. Світо //Маладзечанская газета. – 2008. - №42. – с. 4

15.Свод памятников истории и культуры Белоруссии в 8 томах. Том 2 / Мн., 1984 - 1988

16. http: // news.tut.by/socie

Дадатак

Успаміны Я.І. Сысун

Успаміны жыхаркі в. Хажова Я.І. Сысун

Яніна Іванаўна Сысун – не толькі пражыла жыццё даўжынёй у 90 гадоў, але і вытрымала вайну, страціла сына. Яе жыццёвы шлях пачаўся ў вёсцы Хажова, у якой яна і сёння жыве.

Яніна Іванаўна вельмі памятае сваё дзяцінства. Яна з задавальненнем адказала на нашы пытанні. Яна расказала нам, што на месцы падмурка заўсёды стаяў касцёл. Быў ён драўляны, унутры ўпрыгожаны вялікімі фрэскамі. Побач, каля дарогі, стаяла драўляная, на тры ярусы з купалком наверсе, званіца. Колакал быў вельмі вялікі, звон ад яго разносіўся па ўсёй ваколіцы. Яніна Іванаўна ўспамінае, як яшчэ дзяўчынкай яна наведвала школу пры касцёле. А потым стала спяваць у хоры, які дзейнічаў у храме. У касцёле быў арган, таму тут заўсёды можна было пачуць гукі чароўнай арганнай музыкі.

Яніна Іванаўна ўспамінае, што ўсё жыццё прайшло ў працы. Вяскоўцы, напрацаваўшыся за тыдзень на палетках, з вялікай радасцю ў нядзелю ішлі на службу ў касцёл. Там яны забываліся аб усіх цяжкасцях і нягодах, маліліся, а потым вярталіся да хаты з добрым настроем, з новымі сіламі. Вера дапамагала ім выжыць у цяжкія гады ліхалецця, натхняла іх на працу.

На наша пытанне, ці хочацца ёй, каб аднавілі ў вёсцы касцёл, Яніна Іванаўна з усмешкай некалькі разоў паўтарыла: “Хочацца, вельмі хочацца, надта хочацца, каб святыня вярнулася на сваё месца!”

Успаміны ўзяты ў 2013г Савіцкай Ж.А.

Успаміны старажылы вёскі Хажова І.В. Гана.

Успаміны старажылы нашага сяла, 92-гадовага
Гана Іосіфа Васільевіча (1913-2007гг.)

Іосіф Васільевіч – ветэран Вялікай Айчыннай вайны, ветэран працы, знакаміты жыхар нашай вёскі.

– Касцёл стаяў у пачатку вёскі, каля дарогі, злева. У гэты касцёл хадзілі ўсе мае продкі, ён як бы існаваў заўсёды, кажуць з к. 15ст. Мой прадзед, дзед і бацька былі сялянамі. Прыгоннымі працавалі ў памесці мясцовага пана Хелхоўскага, якое знаходзілася недалёка ад касцёла, але сёння таксама ад яго засталіся толькі руіны ды скляпы. Дык вось, у цяжкія хвіліны свайго жыцця мае продкі хадзілі маліцца ў касцёл, гэта было для іх святое месца, бо, прыйшоўшы дадому, яны астаўлялі там душэўны неспакой і гора, ярмо цяжкай працы. У касцёле яны знаходзілі суцяшэнне і падтрымку. А назаўтра з новымі сіламі зараблялі сабе і дзецям хлеб.

Хадзіў у касцёл і сам Іосіф Васільевіч. У далёкім 20-м – маліўся за бацьку, каб вярнуўся дадому з грамадзянскай вайны. У 30-х гадах прасіў уз'яднання з братамі, бо апынуўся ў Заходняй Беларусі, якая адышла да Польшчы. А ў 40-х гадах у касцёл хадзіла яго маці, якая ў малітвах прасіла каб яе сын, Іосіф, вярнуўся з фронту жывым. І ён вярнуўся… А прайшоў з Чырвонай Арміяй аж да Берліна. Пабачыў жахі Другой сусветнай.

Быў Іосіф Васільевіч паранены некалькі разоў, кантужаны; не раз глядзеў смерці ў вочы. Але выжыў. Вярнуўся ў родную вёску. Працаваў. Жаніўся. Вырасціў сына.

Але сёння ён не можа пайсці ў касцёл, як хадзілі яго продкі і ён калісьці. Бо ў 1947 годзе ён быў закрыты, а ў 1956 г быў поўнасцю разбураны, застаўся толькі падмурак.

Сёння, калі ўязджаем у нашу вёску, то злева, каля дарогі, на ўзгорку, стаіць крыж. Гэта памяць не толькі аб стаяўшым тут стагоддзямі касцёле, але і памяць аб жыцці нашых продкаў, аб іх бедах і перамогах.

Каталіцкія вернікі нашай вёскі мараць адбудаваць, адрадзіць касцёл. З ім яны звязваюць сваю гісторыю, мінулае сваёй вёскі, сваіх продкаў.

Успаміны ўзяты ў 2005г. Савіцкай Ж.А.

Успаміны Грышэль Софіі Іванаўны, 1927 г.н., жыхаркі в. Мойсічы

– З аповядаў маіх бацькоў я ведаю, што гару пры ўездзе ў в. Хажова ў народзе называлі "Ксяндзова". Лужок, які знаходзіўся ў нізіне, за гарой, таксама называлі "Ксяндзоў". На гары знаходзіўся касцёл і званіца, а праз дарогу стаяў жылы дом ксяндзя (плябанія) і школа, якая дзейнічала пры касцёле. Таму адсюль і назва такая пайшла.

А ў 1911 годзе прыязджаў наш беларускі пісьменнік Якуб Колас у вёску Мойсічы па запрашэнні да сябра Мацея Рафаілавіча Цярэшкі на "Дзяды". Яны пазнаёміліся, калі разам знаходзіліся ў Мінскім астрозе. У астрог ездзіла адведваць Якуба Коласа, па просьбе маладзечанскіх настаўнікаў, рэвалюцыянерка Лізавета Андрэеўна Карніловіч. Сама яна была дачкой настаяцеля праваслаўнай царквы ў Хажове Андрэя Карніловіча. Працавала настаўніцай у Хажоўскай школе.

З 1869 г па 1918 год Хажоўскі касцёл быў ператвораны ў праваслаўны храм. Сям'я айца Андрэя Карніловіча жыла ў ксяндзовым доме.

- Дык вось, калі Якуб Колас быў у сябра ў гасцях у в. Мойсічы, то наведаўся ў госці ў "ксяндзову" хату да Лізаветы Андрэеўны і яе сям'і. Кажуць, што Якуб Колас нават прысвяціў свой верш настаўніцы, які назваў "Школьная работніца".

Г.А. Каханоўскі таксама ўпамінаў пра гэты факт у апавяданні "Тут помняць Коласа" ў кнізе "Повязь часоў". [7; с.68]

Успаміны ўзяты ў 2013г. Савіцкай Ж.А.

Дадатак №5

Колькасць прыхажан – каталікаў у Хажоўскай парафіі

1781 г – 4911 вернікаў
1842 г – 880 вернікаў
1867 г – 1187 вернікаў
1932 г – 1055 вернікаў
1939 г – 1230 вернікаў
2013 г – 300 вернікаў (20%). [3]